

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 33
jún 2023
cena 1,90 eura

6

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Vrahovia milší než politickí väzni

NÁŠ ROZHOVOR

Čo mali za cieľ tresty za velezradu pre tých, čo slúžili prvej Slovenskej republike? Vy-mazať obdobie jej existencie a uznať kontinuitu Československa? Slováci mali zaplatiť za protektorát Čechy a Morava? Pri mnohých povojnových súdnych rozsudkoch sa nedá ubrániť podozreniu, že česká strana účtovala so Slovenskom. Prečo vojaci Slovenskej armády Viliamovi Balšanovi hrozil trest smrti? Prečo bol stíhaný za velezradu, keď slúžil v armáde svojho štátu? O svojom otcovi nám porozprávala jeho dcéra Ľubomíra PRAŽENKOVÁ (1945).

● Stretli sme sa na výročnej schôdzi, no stretávame sa aj v občianskom združení Slovenskí katolíci. Čo vás spája s organizáciou politických väzňov?

Môj otecko Viliam Balšan bol politický väzeň. V auguste 1952, keď

Ľubomíra Praženková

Foto Eva Zelenayová

som mala sedem rokov, ho zaistili a odsúdili na pätnásť rokov väzenia. Prešiel niekoľkými väznicami: Ilava, Jáchymov, Příbram, Bitíz, Pankrác, Plzeň a Valdice.

● Za čo?
Velezrada.

● Čo urobil?

Otecko sa v roku 1942 alebo 1943, ranený vrátil z frontu. Stal sa úradníkom investičnej banky a vraj v pošte mu našli list adresovaný Ferdinandovi Ďurčanskému.

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Ján Litecký Šveda Transkonzervatívi	2
Eva Zelenayová Nezabúdajme na strojcov dnešného marazmu	3

Jozef Dečo Na peklo v Jáchymove sa nedá zabudnúť	4
Juraj Vrábek Bilancovali v Košiciach	5

Pozvánka do Čadce	6
Matúš Kucbel Šidov memoriál	6
Martin Lacko Polanského samizdaty	8

Obrana Ivana Polanského (1988)	12
Recenzia Ján Košiar: Výberová bibliografia arcibiskupa Jána Sokola	13

ročník 33 • jún 2023

Transkonzervatívci

Keby to nebolo také smutné, ba miestami tragické, človek by sa aj pobavil na tom, koľko tu máme konzervatívnych politikov. Vyzerá to až tak, že kto sa neprehlási za konzervatívca, je len nejaký niktoš na okraji spoločnosti, ktorý nechápe dobu. Alebo ako sa to teraz formuluje: nechápe súčasné výzvy. Jednoducho konzervativizmus je – in. A keďže sú to ľudia so vzdelaním, ba niektorí si aj prečítali tie diplomovky, ktoré skopírovali, majú plné ústa citátov a poučiek, čo je to ten „pravý“ konzervativizmus. S dôrazom na koncovku „izmus“. Presne ako ich komunistickí predkovia, ktorí tiež hlásali „izmus“, ako neobíditeľný súbor poučiek a maxim, takých užitočných a jasných, že neuznávať ich mohol iba zločinec. Za hlupákov ich radšej neoznačovali, lebo také označenie sa nedalo až tak ľahko použiť na vypravovanie nepohodlných jedincov do Leopoldova a Jáchymova. Konzervatívny svetonázor však nikdy neznamenal dodržiavanie poučiek a smerníc, je to skôr konkrétny postoj vyformovaný generáciami, tradíciami a kultúrou príslušnej krajiny. To nie je obzerajúci sa človek, ktorý práve vyliezol z kanála a rýchle sa chce napchať do bezvedomia. Iný konzervativizmus je v Indii, iný v kresťanskej Európe, iný v Čechách a iný na Slovensku. A keď na Slovensku niekto povie, že je proti samostatnosti, tak to ani náhodou nie je nijaký konzervatívec. Iba biffloš čo odrapotáva poučky, ktorým ani nerozumie, len aby obsadil nejakú politickú parketu, o ktorej si myslí, že mu prinesie úžitok. Konzervatívec nikdy nie je abstraktný, ani sa neotáča za každým vánkom, ktorý aj tak za chvíľu zmení smer.

Je jednoducho biela vrana

Nuž tak ako v politike, ale hlavne v masmédiách je konzervatívec prakticky biela vrana. A naopak, všade sme takrečeno zamorení ľavičiarstvom, čo je tiež jeden smutný dôsledok komunizmu. Veď aj preto tí tzv. konzervatívci si až ostentatívne nevšímajú politických väzňov, pokiaľ ich dokonca priamo neprenasledujú, čo sa už tiež deje. Pričom práve politickí väzni sú až krištáľovo čistým prípadom konzervativizmu, pretože sedeli práve za typicky konzervatívne názory na kresťanstvo, národ či na slobodu. A úplne najzávažnejším príkladom pre dnešných ozajstných konzervatívcov ja ich postoj, keď svoj charakter nepodriadili klamstvám doby, ktoré sa ukázali ako zločinecké a choré, ani z toho plynúcim výhodám. Taliansky autor Giuseppe Prezzolini výstižne povedal, že pokrokári vždy myslia na zajtrajšok, konzervatívci na pozajtrajšok.

Navyše, ľavičiarски intelektuáli, títo najväčší hlupáci ľudskej histórie, stále chcú niekoho prevychovávať, čo je teraz výrazne

viditeľné na Západe. Taký „mysliteľ“ nemá dosť rozumu na to, aby aspoň v náznakoch pochopil zložitost' sveta, ale tie svoje tri – štyri myšlienочки, ktoré tvoria obsah jeho mozgu, vie zoradiť do úhľadného šíku a vyraziť s nimi na pochod za vylepšenie sveta, kde na konci budú samé haldy bohatstva a blahobytu.

Výsledkom je vždy chudoba

No a haldy tiež, lenže nie zo zlata, ani z kvalitných výrobkov uľahčujúcich každodenný život, ale z mŕtvol a ekologického odpadu. Napríklad relatívne nedávno sa „objavilo“ v bývalom Mlynskom ramene Dunaja neďaleko bývalej Dimitrovky 90 000 ton (!) toxického odpadu z tejto továrne. Nuž, aké meno, také spôsoby. Toto je overený scenár, ktorý prakticky bez zmien funguje už od Francúzskej revolúcie. Salvador Dalí vtipne postrehol, že aj ruská revolúcia bola vlastne francúzska, iba oneskorená kvôli zime. V súvislosti s „pokrokom“ si Dalí podal aj moderných teológov, ktorí splošťujú Boha na minimum, aby sa materialistom mohol podsúvať pod dvere. No a keď sme už pri Dalím, ktorý dokazuje, že aj taký výstredný umelec môže patriť medzi piliere konzervatívcov. A tí predsa nie sú žiadni mosúri bez úsmevu, skôr naopak. Veď len si spomeňme, s akým nadhľadom vysmial komunistických surrealitov...

Nuž na záver si už len povzdychneme, ako nám priam pred očami mizne umenie – všade, kam sa pozrieme, samá propaganda. Najhoršie to postihlo filmy a televíziu, ale aj literatúru, ktorá je opäť ako z 50. rokov – buď prvoplánová propaganda, kde nám tlačia do hláv ich pokrokovito-multiliberalné názory, alebo o ničom. Ešteže pár básnických knižočíek vyjde, kde je aj poézia... Ináč zostáva púšť. Presne ako po „Vítanzom februári“. A keby aj niekto chcel uniknúť permanentnému vymývaniu mozgov do oddychových kriminálok, tiež má smolu. Bolševici dobre vedia, že triedny nepriateľ nikdy nespí, rovnako ako špióni Vatikánu a tak vedia, že žiadny oddych si nespú dopriať. Tak u nás, ako vonku. A tak už aj starej dáme Agathe Christie stihli do nového sfilmovania VRAŽDY NA NÍLE vsunúť lesbický pár. Hej traktor, hlbšie naber síl!

Aj tu vidno, že z genocídy slovenských umelcov a intelektuálov, ktorá tu prebehla v roku 1945, sme sa dodnes poriadne nespamätali. My už pár rokov v našom časopise bojujeme s problémom, že nevieme nájsť niekoho, kto by robil rubriku „Umenie“ tak, ako ju robila nebohá pani Laucká, informovane a s našim hodnotovým ukotvením. Možno aj preto, že keď takmer žiadne umenie sa nerobí, tak načo písať – o ničom.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] • **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová • **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábek a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón:** 02-5263 8156 • **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk • **webová stránka:** www.pv-zpko.sk • **IČO:** 00679879 • **Cena jedného výtlačku:** 1,90 EURA • **Predplatné 20 EUR/kalendárny rok** • **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 • **EV:** 3851/09 • **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. • **Nevyžiadané rukopisy nevraciam** • **ISSN:** 1338-404X • **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

SPÝTALI SME SA

Jozefa Deča

● Ako sa vám žije dnes?

Pýtam sa sám seba, má dnešný občan možnosť ovplyvniť politické dianie vo svojom regióne, meste, obci? Môže si vybrať program nejakého politického zoskupenia alebo nebudaj stanovíť program vlastný? Ako funguje politika? Ako nazvať politický systém, ktorý máme v súčasnosti? Môže sa ob-

čan realizovať v politickej práci pre rozvoj svojho regiónu? Kto rozhoduje o smerovaní štátu?

Každý režim odpradáva hlásal, že všetka moc pochádza z ľudu. Dejiny nám však ukazujú, že to nie je celkom pravda. Veď, ako sa tvorí parlament krajiny? Sú to reprezentanti regiónov, ktorí vzišli z ľudového hlasovania alebo prirodzenej autority? Žiaľ, občan volí svojich zástupcov, ktorých stanovil niekto iný a potom sa iba prizera na ich činnosť. **Pokračovanie na 7. strane**

Nezabúdajme na strojcov dnešného marazmu

O paradoxy na Slovensku nie je núdza. Po roku 1989 sme predpokladali, že sú minulosťou, ale ony sa vždy votrujú do života. Keď počas štyridsaťročnej totalitnej vlády komunistov a pražského centralizmu sme o prvej Slovenskej republike mohli hovoriť len ako o tzv. Slovenskom štáte, v súčasnosti, vyše tridsať rokov od nadobudnutia slobody, dostáva prvá Slovenská republika také hanebné prívlastky, že tá politická strana, čo sa od nej nedíštančuje, je považovaná za neprijateľnú do vládnej koalície.

To sme sa teda dopracovali!

Edvard Beneš 5. októbra 1938, deň pred vyhlásením slovenskej autonómie, abdikoval na funkciu česko-slovenského prezidenta a 22. októbra odletel pravidelnou linkou do Londýna. V júli 1940 v Londýne vytvoril exilovú štátnu reprezentáciu, tzv. dočasné štátne zriadenie, a zobral si funkciu exilového česko-slovenského prezidenta. Na jar 1945 odcestoval cez Moskvu do Košíc, kde vymenoval prvú povojnovú vládu, 28. októbra v Prahe bol potvrdený vo funkcii prezidenta a 19. júna 1946 opäť zvolený. Benešovi vojna priala. Prezident, ktorý pred novým štátoprávnym usporiadaním ušiel na Západ (slovenskou autonómiou), sa po vojne vrátil do svojej pôvodnej funkcie i pôvodného štátu.

A čo sa stalo s tými, čo sa počas Slovenskej republiky zachovali ako lojál-

ni občania a slúžili svojmu štátu? Boli súdení ako vlastizradcovia!

Aj príbeh Viliama Balšana v aktuálnom Svedectve je toho dôkazom. Bol vojacom Slovenskej armády, po vojne odsúdeným na 15 rokov väzenia. Ako hovorí jeho dcéra, bol by dostal trest smrti, keby mamka nebola v čase zaistenia gravidná so štvrtým dieťaťom.

SLOVO SVEDECTVA

Aj také sú paradoxy života.

Po štyridsaťročnom útlaku nielen zo strany komunistického režimu, ale aj pražského centralizmu, ktorý nepripustil nijaký prejav slovenského vlastenectva a našu históriu vykladal tak, že sme sa za ňu mali hanbiť a byť vďační Čechom, že nám po vojne vrátili česť, sa mnohí domnievali, že sa slovenské povedomie opäť prejaví. Aj sa tak stalo, keď v roku 1992 politická reprezentácia dosiahla zánik spoločného štátu a vznik samostatnej Slovenskej republiky. A ako sú uznávaní tí, čo sa zaslúžili o obnovenie slovenskej štátnosti a položili základy samostatného štátu? Niet väčšieho politického hrdinstva ako sa pridať k tým, čo toto obdobie odmietajú ako obdobie mečiarizmu. Nemôžem inak, len pripomenúť slová Milana Šimečku ml., ktorý povedal, že nebyť Sorosových peňazí do volebnej kampane v roku 1998, nikdy by Mečiar neporazili. Takže opäť niekto zvonku masívne deštruuje národné povedomie. Dnes vieme v mene čoho. Vieme, že národné štáty globálnej moci nevyhovujú. Nevyhovujú rodiny,

tradície, dokonca ani rody. A ako hovoria klasici, niet lepšej cesty k rozvráteniu spoločnosti ako jej sexualizácia. Dnes sme toho svedkami na každom kroku.

V politike sa udomácnilo delenie na nás dobrých a tých druhých zlých, o ktorých sa dnes s obľubou hovorí, že nemajú koalíčný potenciál. Peter Pellegrini pri každej príležitosti požaduje od možného koalíčného partnera kladný vzťah k SNP a dištančovanie sa od prvej Slovenskej republiky. Pridal sa aj Boris Kollár. Eduard Chmelár a Ľuboš Blaha nenamietali, keď moderátorka povedala: „Hovorí sa, že tieto voľby budú také dôležité, ako za éry Mečiara.“ To si už nikto nepamätá, že práve po voľbách v roku 1998 sa na Slovensku objavila kolenačková politika voči USA? To si už nikto nepamätá, že politici po Mečiarovi sa vzdali suverenity Slovenska a vypredali národné bohatstvo?

Politickí väzni komunizmu ešte žijú. Aj v máji si v Jáchymove pripomenuli ukrutnosti bývalého režimu. Ale ani jeden politik si dosiaľ na Slovensku nedal podmienku, že do koalície pôjde len s takou stranou, ktorá sa bude dištančovať od komunizmu. Áno, v minulosti politici KDH často opakovali, že nepôjdu do vlády s komunistami. A pri prvej príležitosti zradili.

Tohtoročné voľby budú nesmierne dôležité. Práve preto je potrebné, aby sa strany vymedzili voči každej totalite, lebo len také sú pre členov PV ZPKO voliteľné.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Na peklo v Jáchymove sa nedá zabudnúť

V dňoch 26.- 27. mája 2023 spolk Nositelia odkazu Jáchymovské peklo usporiadal spomienkovú slávnosť. Zúčastnili sa jej zástupcovia senátu, parlamentu, štátnej správy, samosprávy, spolkov ČR. (Čo v našich podmienkach nebýva zvykom.) Zo Slovenska boli pozvané organizácie politických väzňov PV ZPKO a KPVS.

Horní Slavkov, Jáchymov, Příbram, stredoveké banské mestá sa v novoveku stali symbolom krutosti, zloby a nešťastia ľudí, ktorí mali iný názor ako panujúci režim. Po druhej svetovej vojne veľmoci rozhodli, lepšie povedané obetovali český a slovenský národ totalitnému režimu, ktorý už desiatky rokov nivočil ruský národ. Naše národy stíchli, časť sa stiahla do pasivity, ale veľká časť našich národov kolaborovala s režimom a tým umožnila prenasledovanie nevinných ľudí.

Spomienka sa niesla v slávnostnej atmosfére za účasti armády ČR. V piatok 26. mája sa konalo kladenie vencov pri pamätníku politických väzňov v Hornom Slavkove, kde za PV ZPKO vystúpil dlhoročný väzeň a podpredseda PV ZPKO Štefan Novák. Vo svojej spomienke pripomenul útrapy politických väzňov. Ďalej nasledovalo kladenie vencov pri Veži smrti vo Vykmánove, pamiatke UNESCO, kde stovky, najmä kňazov a rehoľníkov, triedili uránovú rudu bez ochranných pomôcok a všetci bez rozdielu predčasne zomreli na ožiarenie.

V sobotu 27. mája sa v Jáchymove, v kostole sv. Jáchyma konala slávnostná sv. omša za účasti pozvaných hostí s následným kladením vencov jednotlivých delegácií pri Bráne slobody.

Na politických využívali sadistov

Odznak našej organizácie nám bezplatne otvoril návštevu štólne č. 1 a celého areálu v Jáchymove. Sprievodca pán Dvořák sa nám venoval bez ohľadu na obedňajšiu prestávku. Autami sme sa presunuli do tábora Rovnosť, ktorý spolu s táborom Nikolaj a triediarňou rúd vo Vykmánove boli

Delegácia našej organizácie v Jáchymove.

Foto archív

v rokoch 1949-1951 tábormi väzňov s vysokými trestami. Len v roku 1951 bolo tu umiestnených 1400 väzňov trápených ťažkou prácou a vysokými dávkami ožiarenia. Baňa Rudolfova jama založená v roku 1782, bola v roku 1850 premenovaná na Verner (známy geológ) a po roku 1945 na Rovnosť s celkovou hĺbkou 707,7 metrov a s dvanástimi poschodiami. Baňa bola zdrojom prvej terapeutickéj liečivej rádioaktívnej vody, tzv. Štepove prameň. Prvé kúpele vznikli v roku 1906 v dome pekára Kuhna. Dnes je šachta

pokrytá oceľovým plátom a mrežou, zachovaná je len reťizkárna (prezliekareň) a tzv. Palečkov hrad, ktorý postavili väzni pre veliteľa tábora Dvořáka zvaného Paleček. Bol známym sadistom v mučení väzňov a osobne zastrelil niekoľkých ľudí. Na mieste tábora je dnes les a chatová osada. Takto chceli potomkovia komunistov zavrieť túto nešťastnú kapitolu dejín našich národov.

Tento krásny Slavkovský les ustrnul vo svojej histórii, má ťažkú krvavú minulosť spojenú s odsunom nemeckého obyvateľstva, plno pamätníkov spojených s koncom vojny. Má množstvo pamätníkov zo vzájomných sporov českého a nemeckého obyvateľstva, ktoré pomaly zanikajú v pamäti súčasníkov. Nezmazateľné sú stopy pôvodného nemeckého obyvateľstva v architektúre miest, v zariadení starých reštaurácií a hotelov a časť obyvateľstva v osobných rozhovoroch priznáva i slovenský pôvod.

Cestou na Horní Slavkov sme navštívili zámok Bečov nad Teplou, kde sa nachádza relikviár sv. Maura, druhá pamiatka českých krajín po korunovačných klenotoch Karola IV.

V Návštevníckom informačnom centre Jáchymovských kúpeľov bola otvorená expozícia venovaná pamiatke politických väzňov.

Kladenie vencov v Jáchymove.

Foto archív

Ing. Jozef Dečo

Bilancovali v Košiciach

Výročná členská schôdza Regionálnej organizácie PV ZPKO v Košiciach sa uskutočnila 20. mája 2023. Jej predseda Juraj Vrábel privítal podpredsedu PV ZPKO Štefana Nováka. Po skončení výročnej schôdze sa stretli funkcionári PV ZPKO regiónu Východ.

Členskú schôdzu otvoril podpredseda a hospodár RO PV ZPKO v Košiciach Ing. Ján Brodňanský. Vyzval prítomných na minútu ticha za zosnulých členov organizácie a povedal, že organizácia získala troch nových členov. Potom odovzdal slovo predsedovi RO PV ZPKO v Košiciach Jurajovi Vrábelovi, ktorý sa poďakoval prítomným za účasť a vo svojom prejave podrobne zhodnotil ročnú činnosť regionálnej organizácie. Tiež sa poďakoval tým členom, ktorí darovali dve percentá z dane v prospech PV ZPKO. Pri oboznamovaní s plánom činnosti na rok 2023 sa pošťožoval, že Regionálna organizácia PV ZPKO v Košiciach zápasí s nedostatkom finančných prostriedkov na svoju činnosť.

Viac času venoval časopisu Svedectvo, o ktorom povedal: „Spolu so vznikom organizácie politických väzňov vznikol aj náš časopis Svedectvo. Ak by sme zviazali všetky čísla časopisu, vznikla by hrubá kniha, v ktorej sa nachádza množstvo utrpenia, bolesti a strádania politických väzňov a ich rodinných príslušníkov. Časopis má aj veľký historický význam, pretože mapuje a analyzuje slovenské politické reálie v danom čase s akcentom na svoje obsahové ukotvenie, vyjadrujúce kresťanský, národný a antikomunistický princíp. Tvorí jedinečný skvost novinárstva v našej krajine. Je jediným časopisom, ktorý informuje svojich čitateľov o slovenskej pravde, ktorá nepodlieha dnešným trendom neoliberalizmu. Práve táto ideológia diktuje trendy, majúce v sebe v konečnom dôsledku dekadentný vplyv na náš národ. Neustále osočovanie a arogantné nálepkovanie ľudí, vyjadrené slovami: opice, lúza,

dezoláti, vandali, grázli, fašisti a v poslednom čase aj slová vedúceho Zastúpenia EK na Slovensku Vladimíra Šuchu, že Slováci majú v DNA v súvislosti s rodovou rovnosťou pokazené chromozómy a treba ich napraviť, je za čiarou. Je našou povinnosťou sa voči takýmto názorom a teóriám nekompromisne vyhraničiť aj v našom časopise.

Treba sa poďakovať všetkým šéfredaktorom, redaktorom, prispievateľom, ale aj odberateľom časopisu Svedectvo, ktorí dodnes z neho čerpajú pre svoj život hodnoty, „ktoré moľ a hrdza nezožiera“. I keď štát zastavil dotáciu na časopis, netreba si ho nechať vziať, lebo on je jediným spoločníkom rodiny politických väzňov na Slovensku. Prosím, podporujme ho aj naďalej.“

Ďalej nasledovalo prečítanie správ o hospodárení s finančnými prostriedkami a správy revíznej komisie.

V diskusii vystúpili niekoľkí členovia. Podpredseda PV ZPKO Štefan Novák sa zamerl na budúce organizovanie návštevy pietneho miesta Jachymovské peklo v Horním Slávkove, Ostrove nad Ohři a Jáchymove. Tiež vyjadril názor, aby sa predsedníctvo PV ZPKO poďakovalo všetkým, ktorí v prospech organizácie darovali dve percentá zo svojich daní.

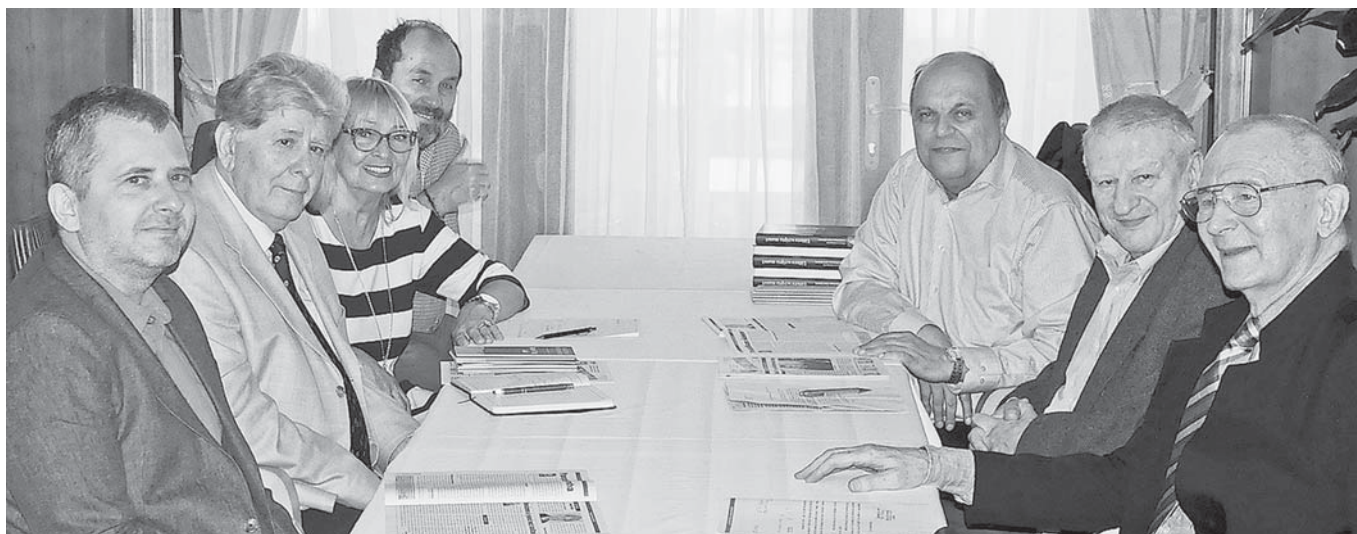
Pani Mária Dvorčáková poukázala na to, že v našej organizácii by sme sa mali viac zamerať na mládež a organizovať prednášky na školách. Oznámila, že už má rozpracovaný plán prednášok na stredných školách v Prešove.

Pán Roman Jesenský pochválil organizovanie návštevy pietneho miesta v Ilave a vyjadril nádej, že aj v tomto roku sa uskutoční podobné stretnutie.

Všetci prítomní sa zhodli na požiadavke, aby centrálny pamätník umučených politických väzňov na cintoríne v bratislavskej Vrakuni navštevovali štátne delegácie.

Po prijatí uznesenia predseda RO PV ZPKO Košice Juraj Vrábel členskú schôdzu ukončil.

Juraj Vrábel

Juraj Vrábel nielenže zastáva funkciu predsedu Regionálnej organizácie PV ZPKO v Košiciach, ale je aj výraznou posilou redakčnej rady Svedectva. Na snímke druhý zľava počas ostatného zasadnutia redakčnej rady.

Foto Eva Zelenayová

Kysuce a perzekúcie 1945-1989

V Dome kultúry v Čadci sa 15. júna 2023 uskutoční odborný seminár Kysuce a perzekúcie (1945-1989). Organizátormi podujatia sú mesto Čadca, PV ZPKO, Dom kultúry v Čadci, Kysucké múzeum a Matica slovenská.

Predpoludním s úvodnou prednáškou vystúpi doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc. a uvedie tému **národovci a martýri na Kysuciach. O odvečených do gulagov** bude hovoriť PhDr. Martin Lacko, PhD. **Kysuce v gottwaldovskom období (1948-1953)** je téma Mgr. Martina Turóciho, PhD.

Popoludní je na programe tzv. **Katolícka akcia na Kysuciach**, s ktorou vystúpi Mgr. Martin Garek, PhD., **o prenasledovaných kňazoch, rodákoch z Kysúc** bude hovoriť Ing. Mgr. Ľudovít Gunčaga a **o kysuckých osobnostiach v exile** PhDr. Pavol Holeštiak, PhD, RSc. Záver podujatia bude patriť téme: **osudy 50. rokov – príklad rodiny zo Zákopčia**, o čom bude hovoriť Ing. Stanislav Labjak, ThLic. a **organizovaniu bývalých politických väzňov po roku 1990** sa budú venovať doc. Ing. Peter Ivánek, CSc. a Kvetoslav Gregor.

Konferencia, na ktorú je voľný vstup, sa začína o 10.00 hod. **(red)**

Program odborného seminára
Kysuce a perzekúcie
(1945 – 1989)
15. jún 2023
Dom kultúry u Čadci

Šidov memoriál

V sobotu 13. mája 2023 sa v ružomberkom kostole Povýšenia Svätého Kríža uskutočnil V. ročník organového koncertu, ktorý je pripomenutím ružomberkej osobnosti hudobného života a kultúry, **Leopolda Šidu**.

Piaty ročník memoriálu Leopolda Šidu bol spojený s exkluzívnym koncertom. Premiérové v Ružomberku zaznelo kongeniálne dielo Petra Ebena (1929-2007), ktoré je hudobným vyjadrením „boja dobra a zla.“ Téma dobra a zla u Petra Ebena kulminuje práve v Jóbovi. V starozákonnej knihe, ktorá hovorí o utrpení spravodlivého človeka a o zmysle utrpenia. Vzhľadom na životné skúsenosti skladateľa s hrôzami koncentračného tábora a so zlom dvoch totalitných režimov sa môžeme oprávnene domnievať, že ide z veľkej časti o autobiografické dielo. Život Jóba, ako aj Petra Ebena preto v mnohom súvisí aj so životom politického väzňa a presvedčeného demokrata Leopolda Šidu. Táto strhujúca a jedinečná hudobná meditácia je vynikajúcim duchovným stvárnením boja nejedného človeka, ktorý si vo svojom

Ružomerská komunita jezuitov,
Katólicka univerzita v Ružomberku,
rodina Leopolda Šidu a Vivat vox organí o.z.
Vás pozývajú:

MEMORIÁL LEOPOLDA ŠIDU
V. ročník podujatia na pamiatku organistu, dirigenta, pedagóga,
politického väzňa a presvedčeného demokrata,
pod záštitou starostu obce Lúckava pána Mariána Javorku

sobota, 13. máj 2023
kostol Povýšenia Sv. Kríža - jezuitský
o 19:00

Zaznie strhujúca duchovná hudba boja "dobra a zla"
od Petra Ebena (1929-2007), pre organ a recitáciu. Duchovná
meditáciu nad starozákonnými textami knihy Job prednesť:
David Di Fiore / USA-SK (organ)
Dodo Šamaj / SK (recitácia)

Vstupné dobrovoľné!

živote prechádza nespravodlivým utrpením. Toto dielo po prvýkrát v Ružomberku zaznelo v nastudovaní fenomenálneho organového virtuóza Davida di Fiore (USA-SK). Spolu s ním sa ako recitátor príbehu predstavil vynikajúci banskobystričský herec Dodo Šamaj (SK).

Leopoldovi Šidovi môžeme na poli rozmachu cirkevnej hudby vdáčiť za veľa. Aj napriek neľahkému životnému príbehu, keď bol v čase komunizmu nespravodlivo odsúdený na 25 rokov väzenia a nútených prác v Jáchymovských baniach, s podlomeným zdravím, dokázal zanietene pracovať na pozdvihnutí cirkevnej hudby na Slovensku. Životným mottom Leopolda Šidu bolo: „Bohu patrí len to najlepšie.“ Týmto heslom sa celý život riadil. Vypracoval vôbec prvé osnovy pre výučbu organa a cirkevnej hudby na hudobných školách s následným schválením Ministerstva školstva SR. Bol aktívnym a zanietným organistom, dirigentom, publicistom, hudobným pedagógom, skladateľom, upravovateľom hudby a nenápadným hrdinom, ktorý sa nebál poukázať na to, s čím vo svojom svedomí nesúhlasil. Organový memoriál nesúci meno Leopolda Šidu je pripomenkou jeho usilovnej práce a prejavom uznania.

Matúš Kucbel
organizátor podujatia, organista

SPÝTALI SME SA

Jozefa Deča

Pokračovanie z 3. strany

Pozrime sa bližšie na tvorbu politickej moci v našom štáte. O jeho základných otázkach rozhodujú 3-4 ľudia, ktorí sa nazvali koalíčná rada. Tento zlepenec sa tvorí z jednotlivých koalíčných strán, ktoré sa delia o moc na základe výsledkov volieb. Keďže do parlamentu môžu občania kandidovať iba prostredníctvom politických strán, strany či hnutia a najmä ich predsedovia prakticky rozhodujú o tom, kto bude v parlamente zastupovať hlas voličov. Od nich totiž závisí poradie na kandidátke.

Zakladateľ strany, aktuálne spravidla bohatý človek, vytvorí politický subjekt, stanoví populistické heslá a pustí sa do náboru členov, najmä takých, čo sľubujú zisk preferencií. Títo členovia sú absolútne poslušní zakladateľovi strany. Ak politický subjekt po voľbách postúpi do parlamentu v priamom televíznom prenose môže volič vidieť hlasovací stroj, ktorý reaguje na zdvihnutý alebo zohnutý palec šéfa. Hovorí sa o demokracii, ale vnútri politických strán panuje prísna totalita a názor predsedu strany. Väčšina politických subjektov nemá odborné komisie, neberie do úvahy výskumy odborných inštitúcií v štáte a nemajú víziu komplexného rozvoja krajiny. Sme svedkami tvrdej kritiky verejnosti takého vládnutia, ibaže odpoveď prichádza prostredníctvom mocenských prostriedkov, čím sa ešte viac zvyšuje napätie v spoločnosti.

Stalo sa takmer pravidlom, že poslanci počas volebného obdobia prestupujú zo strany do strany alebo aj zakladajú nové subjekty. V parlamente sa ocitnú subjekty, ktoré neprešli voľbami. Ba aj vo vláde, ako to predviedza premiér Heger.

Absolútne ignorantstvo voči voličom sa prejavuje aj v tom, keď vrcholný predstaviteľ kresťanskej politickej strany nevie odpovedať na otázku, ktoré sú hlavné pravdy viery, čo v úvode obsahuje každý katechizmus. Politickí predstavitelia nevedú zásadovú politiku, ba často riešia iba problémy,

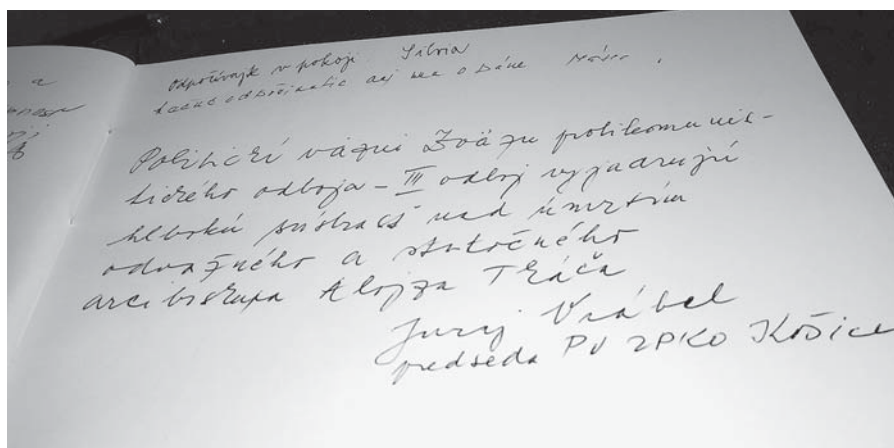
ktoré nastali amatérskym riadením štátu. Spájajú sa účelovo s jediným cieľom: zachovať si dobre platené miesta.

Občania si málokedy uvedomujú, kto vládne v štáte. V súčasnosti hlavnú moc majú oligarchovia, veľké nadnárodné spoločnosti a vláda je iba servisný orgán. Nemalú moc má tzv. tretí sektor, ktorý je podporovaný okrem prostriedkov zo štátneho rozpočtu najmä zo zahraničia. Títo ľudia, ktorí sa zmestia do niekoľkých autobusov, disponujú obrovskou mediálnou mocou, vedia otriast celým štátnym aparátom. Dokážu narušiť stáročné základy, na ktorých bola vybudovaná európska civilizácia. Vidíme úsilie potrieť úlohu rodiny ako základnej bunky spoločenstva. Nesprávnou výchovou sa zvyšuje kriminalita. Zrýchlené životné tempo, starosť o materiálne zabezpečenie vytvára postupne skupinu seniorov, o ktorých sa nemá kto postarať. A politici zabúdajú, že práve táto skupina obyvateľstva predstavuje stabilnú voličskú základňu. No napriek životným skúsenostiam je mediálne znevažovaná ako ľudia, ktorí už nerozumejú svetu. Politikov poplatných oligarchom, finančným korporáciám, tretiemu sektoru vôbec nezaujíma, že nemajú oporu u obyvateľov krajiny. Dokedy to necháme tak? Nenájdeme charismatické osobnosti, ktoré majú oporu v národe a hlavne majú na pamäti záujmy Slovenskej republiky? Trápi ma to. Dúfajme, že voliči v budúcnosti sa nedajú oklamať.

Jozef Dečo sa narodil 24. septembra 1947 v Košiciach. V roku 1972 ukončil štúdium na Strojníckej fakulte VŠT v Košiciach. Pracoval vo výskume, v investičnej výstavbe, v riadení údržby a opráv, pri poskytovaní štátnej pomoci, ako riaditeľ odbornej školy a v spolupráci so samosprávou a štátnou správou sa ako spoluautor podieľal na štúdiu regionálnych údajov. Zaujíma sa o históriu slovenského národa a jeho zložitý vývoj. Je predsedom bratislavskej pobočky RO PV ZPKO.

Jeho otec umožnil vo svojom byte schôdzu režimom prenasledovaného kňaza, za čo bol odsúdený na 1,5 roka väzenia za nadržovanie, a na tri roky straty občianskych práv. Jáchymov sa stal miestom jeho výkonu trestu.

Organizáciu PV ZPKO na pohrebe košického emeritného arcibiskupa Mons. Alojza TKÁČA zastupoval predseda košickej RO PV ZPKO Juraj Vrábel, ktorý aj urobil zápis do kondolenčnej knihy.

Foto archív

Polanského samizdaty

V roku 2023 uplynie 35 rokov, čo bol odsúdený katolícky disident Ivan Polanský (na snímke). Išlo o predposledný politický proces komunistickej ČSSR.

Ivan Polanský (1936 – 2015) žil s rodinou v Novej Dubnici a pracoval ako hygienik v dubnických strojárňach (ZŤS). Predovšetkým ale bol v 70. a 80. rokoch jedným z najaktívnejších aktivistov tzv. podzemnej cirkvi.

Organizoval malé náboženské spoločenstvá, laický apoštolát. Spolupracoval s osobnosťami podzemnej cirkvi ako boli Anton Selecký, Karol Dubovan, Peter Rúčka, František Petráš či Vladimír Jukl. Vtedajší nedostatok náboženskej tlače v spojení s jeho hlbokou vierou a odvahou ho viedli k rozhodnutiu vydávať samizdaty. V r. 1982 – 1987 vydával (a na získaných tlačiarenských strojoch tlačil) ročne až okolo 30 titulov v náklade 500 – 600 kusov. **Vo svojej dobe patril medzi najväčších vydavateľov samizdatovej literatúry na Slovensku.** Ako v tejto súvislosti napísal historik Peter Jašek, ktorý Polanského prípad doteraz najpodrobnejšie spracoval, „dnes už je sotva uveriteľné, že väčšinu finančných nákladov hradil z vlastných peňazí a produkcii samizdatov sa venoval vo voľnom čase.“

Na Polanského sa ŠtB podrobne zamerala od júla 1986. Podnetom k tomu bolo vydanie dvoch čísel samizdatu *Historický zápisník*, venovaných dvom osobnostiam 20. storočia, Jozefovi Tisovi a Andrejovi Hlinkovi. (Oba zborníky sú dnes dostupné elektronicky <https://samizdat.sk/historicky-zapisnik>) Štátna bezpečnosť sa o nich dozvedela pravdepodobne z anonymného udania občana Dubnice nad Váhom, podľa ktorého Polanský rozdával „kadejaké listiny, v ktorých veľmi vychvaľuje režim za Slovenského štátu a jeho fašistických pohlavárov“. Následne mu príslušníci ŠtB urobili 5. novembra 1987 podrobnú domovú prehliadku, tiež prehliadku chaty vo Valaskej Belej. Vzali mu veľké množstvo náboženskej literatúry i samizdatov, písací a rozmnožovací stroj. Po domovej prehliadke ho zatkli a odvtedy držali vo vyšetrovacej väzbe v Banskej Bystrici.

Je povšimnutiahodné, že Polanský nebol stíhaný za náboženskú činnosť. Napriek tomu, že ilegálne vydal stovky náboženských tlačovín a organizoval „zakázané“ krúžky, ŠtB a prokuratúra ho nesiťhala podľa známeho paragrafu „marenia dozoru nad cirkvami“, ale sa zamerala na dielko *Historický zápisník* (označený ako č. 1/1986, Dr. Jozef Tiso – prvá hlava po Svätoplukovi v našich dejinách), vydaný v počte 600 kusov, ktorý obsahoval dobové texty a výroky o tejto osobnosti. **Za to bol najprv obvinený z propagácie fašizmu, no paragraf mu onedlho pre kvalifikovali na „podvracanie republiky“.** Krajský súd v Banskej Bystrici pod vedením predsedu senátu JUDr. Arnošta Škorpila mu napokon 17. júna 1988 vymeral štyri roky nepodmienečne.

Mimochoďom, posudok na *Zápisník* s historickou problematikou napísal historik, ale bývalý major ŠtB Ondrej Dányi. Polanského obhajoba, že mu ide o hľadanie historickej pravdy, aby sa mladá generácia mohla s pomermi za Slovenského štátu oboznámiť „nielen jednostranne, ale z viacerých pohľadov“, pred súdom neobstála. Ako si zapísal do osobného denníčka (ktorý publikoval Anton Selecký v knihe *Kanáľ*) 28. júna 1988, vyšetrovatelia ŠtB popreli, „že ide o historické, už skoro 50 rokov staré skutočnosti – urobili z toho šírenie fašizmu. Tie texty fašizmus vôbec nepropagovali“...

Pre vtedajšiu moc to bolo vedľajšie. Podľa posudku ideológa Dányi, s ktorým sa súd plne stotožnil, takéto dielo môže u čitateľov vyvolať „sympatie s profašistickými manifestáciami“ ba dokonca „nenávisť proti politike

KSČ“ a môže ich aj „ideologicky a politicky dezorientovať“. V obžalobe prokurátora sa písalo, „propagoval klérofašistické hnutie Slovenského štátu... a odstrašoval od aktívnej účasti na plnení úloh socialistickej spoločnosti“. Mimoriadne aktívne ho osočoval – samozrejme bez toho, aby mal možnosť akokoľvek reagovať – aj denník *Pravda*.

Ako spomínal aj Polanský, „väzňatelia veľmi zneužívali vyšetrovaciu väzbu na zdeptanie obvineného.“ Normálne sa mala skončiť do dvoch mesiacov, Polanský bol v nej deväť mesiacov. Strašné boli izolácia, psychický nátlak, rôzne spravodajské hry no tiež väzenská strava a starostlivosť. Polanský uviedol: „To by družstevníci nedali ani prasatom, čo sme my jedli... Lekár v Banskej Bystrici bol typ na úrovni Osvienčimu alebo Dachau“. Všetky tieto príkoria – vrátane osočovania médií, ktoré špinili jeho meno – znášal hrdinsky, v duchu kresťanskej viery. Do denníčka si zapísal: „Modlím sa i za prenasledovateľov a dávam v prípade potreby svoj život za Boha a za národ, ako to učil Andrej Hlinka a Dr. Jozef Tiso.“

Berúc do úvahy to, že v ČSSR prebiehal proces prestavby (perestrojky), bolo po Sviečkovej manifestácii a v Sovietskom zväze sa otvárali tabuizované témy, navyše obvinený bol zdravotne postihnutý, vyznieval verdikt súdu mimoriadne tvrdo. **Proces vyvolal veľký rozruch vo verejnosti a pozorne ho sledovali aj zahraničné rozhlasové stanice ako Rádio Slobodná Európa či Vatikánsky rozhlas. Protestná vlna z domova i cudziny napokon prispela k tomu, že prezident Husák mu 15. 12. 1988 udelil amnestiu, ktorou mu trest znížili o polovicu, takže po 13 mesiacoch bol prepustený na podmienku.** Možno ešte dodať, že po návrate z väzenia pokračoval v náboženskej činnosti. Zamestnanie však už do prevratu nemohol nájsť.

Na prenasledovanie reagovala aj Charta 77. Redaktor Slobodnej Európy páter Anton Hlinka o ňom napísal: „Jeho *Historický zápisník* obsahoval dobové dokumenty a tie boli odpoveďou na útočné články v novinách proti veriaci... Polanský sa ukázal ako čestný muž a odvážny veriaci. Ľudia u nás hľadajú na neho s úctou...“ Prichádzali listy na jeho obranu. Petíciu so žiadosťou o milosť v júli 1988 podpísalo štyritisíc veriacich; úradom ju odoslal A. Selecký.

Polanského prípad je v istom zmysle aktuálny aj dnes. Štátne orgány – už nie československé ale slovenské – totiž znova začínajú prenasledovať občanov, ktorí si dovoľia pripomínať existenciu prvej SR a jej prezidenta Dr. Tisu. To, voči čomu v roku 1988 protestoval advokát Čarnogurský a matematik Mikloško, že totiž „Štátna bezpečnosť ... umelo prenáša problém historiografie a poznania vlastných dejín do roviny trestného práva“, sa znova opakuje, keď rolu ŠtB prevzala NAKA a tzv. špeciálna prokuratúra. Nevraviac už o tom, že režim znova zneužíva inštitút (kolúzne) väzby voči politickým oponentom či nepohodným vydavateľom. Na rozdiel od roku 1988 sa však novodobých politických väzňov, zdá sa, už nemá kto odvahu zastaf...

V každom prípade, na aktualnosti nestrácajú ani argumenty, ktoré v liste Generálnemu prokurátorovi ČSSR 18. februára 1988 predniesli dvaja známi aktivisti vtedajšieho katolíckeho disentu, advokát JUDr. Ján Čarnogurský a RNDr. František Mikloško. List, pod názvom „Na obranu Ivana Polanského“, uverejnil časopis *Horizont*, č. 3-4/1988, ktorý vydával v Mníchove Imrich Kružliak (1914 – 2019) – známy exulant, básnik, vydavateľ, kultúrny pracovník a redaktor Rádia Slobodná Európa, ktorý v roku 1947 sám pocítil krutosť československých väzňov. **List prinášame v plnom znení na str. 12.**

Martin Lacko

Čo majú spoločné kardinál Tomko, arcibiskup Tkáč a Rákoci?

Keď som písal nekrológ po smrti vzácného arcibiskupa, Zemplínčana Alojza Tkáča, ktorý mal rád ľudí - okrem iného bol aj nositeľom Diamantovej Jánskeho plakety za dobrovoľné darcovstvo krvi, prišli mi na um viaceré súvislosti. Alojz Tkáč musel po kňazskej vysviacke v roku 1961 absolvovať základnú vojenskú službu a potom bol tri roky archivárom biskupského úradu v Košiciach. No potom, čo na schôdzke prorežimového združenia katolíckych duchovných „Pacem in terris“ 23. októbra 1974 upozornil na nedostatky vo vyučovaní náboženstva, stavaní kostolov a podobne, a toto jeho vystúpenie sa nevedno ako dostalo do Vatikánskeho rozhlasu a Hlasu Ameriky, zakázali mu vykonávať pastoračnú činnosť a on sa chvíľu živil ako vodič električky v Košiciach. Po siedmich rokoch sa vrátil do pastorácie ako správca farnosti v Červenici, 14. februára 1990 ho pápež Ján Pavol II. vymenoval za košického diecézneho biskupa a biskupskú vysviacku prijal z rúk iného Zemplínčana, kardinála Jozefa Tomka 17. marca 1990. A vedľa tohto Zemplínčana bude zosnulý arcibiskup Tkáč odpočívať v krypte pod košickou Katedrálou sv. Alžbety. Paradoxne neďaleko uhorského protihabsburského vodcu Františka II. Rákociho, jeho matky, syna a troch druhov.

Prvý raz som môjho menovca arcibiskupa videl a počul na oslavách Andreja Hlinku v Ružomberku 21. augusta 1993, kde hovoril aj o prezidentovi Jozefovi Tisovi, vtedy ako sídelný biskup košickej diecézy: „Nemôžem nezaujať postoj voči veľkej osobnosti našich novodobých slovenských dejín a tou je Dr. Jozef Tiso. Je to môj osobný postoj. Je inšpirovaný morálnym hľadiskom – mám pred sebou kňaza i politika, prezidenta. Snažím sa jeho činy kvalifikovať podľa noriem katolíckej morálky. Viedol národ vo veľmi ťažkých časoch. Dnes by nebolo možné, aby bol kňaz zapojený do politiky – vtedy to potrebné bolo, lebo národ ľudí na tento post nemal. Preto i Svätá stolica, i keď nie s nadšením, ale predsa s istým pochopením pozerala na túto formu služby národu. A on, Dr. Tiso kormidloval štát medzi Scylou a Charibdou. Bol prezidentom, ktorý pre národ pracoval, obetoval sa za neho, miloval ho... Ako kňaz, ako profesor morálky v nitrianskom seminári si bol vedomý toho, že ho raz Boh bude volať na zodpovednosť. Preto som osobne presvedčený o jeho nevine. Jeho smrť pokladám za mučeníctvo za národ... Zlo, ktoré sa udialo nezávisle na ňom počas jeho prezidentského úradu, komunistická totalita zneužívala v boji proti Katolíckej cirkvi. A zneužívala ich aj proti slovenskému národu. Iné národy dávno nespomínajú svojich „vinníkov“, ak áno, tak vážne skúmajú celé historické pozadia ich činov... (Bolo by dobré), keby sa naslovovatí nezaujatí historici pokúsili vyriešiť a pravdivo objasniť počínanie tohto muža – prezidenta, lebo „len pravda nás oslobodí!“ Jeho odsúdenie a poprava je tragédiou pre český a slovenský národ. Pre český národ: že popravu podpísal prezident Čech, pre slovenský národ: že popravený bol prezident Slovák... Toto bremeno, každý svoje, spolu musíme svojimi budúcimi dejinami niesť. Ale bratia Česi by sa nám Slovákovi mali za to ospravedlniť. Lebo náš prezident nebol zločincem, aby musel odvisnúť na šibenici.“

Osobne som sa s vtedy už emeritným arcibiskupom niekoľkokrát stretol. Ako predsedu Matice ma prizval k vyriešeniu „problému“ s Františkom Rákocim. Rákoci je maďarský národný hrdina, ozdoba 500-forintovej bankovky, my si však na neho spomenieme skôr v súvislosti so snemom v Ónode, kde dal 6. a 7. júna 1707 brutálne zabiť zástupcov Turčianskej stolice. Tí si práve na sneme v Ónode

dovolili kritizovať Rákociho politiku, ktorá ruinovala hospodárstvo Uhorska (došlo k takému znehodnocovaniu peňazí, že sa napokon stali bezcennými) a zhrnuli to vo svojom spise Memorialis. A tak prišiel na rad lynč na maďarský spôsob: jedného vyslanca Turčianskej stolice Melchiora Rakovského na mieste zavraždili (rozsekali mečmi), druhého, Krištofa Okoličaniho popravili a viacerých uväznili. Dokonca celú Turčiansku stolicu vyčiarili zo zoznamu uhorských stolíc. Šiesty jún bol deň veľkého poníženia Turca – i Slovenska – až sa zdá, že aj preto sa memorandové zhromaždenie v roku 1861, žiadajúce slovenskú rovnoprávnosť a vznik Matice, začalo v Martine práve v ten deň – šiesteho júna.

Prelievanie nevinné krvi Rákociho vojakmi malo v roku 1707 svoje pokračovanie v októbri v Banskej Štiavnici. Keď vysilení a vyhladnutí štiavnickí baníci začali štrajkovať, ráno tretieho októbra 1707 veliteľ vojakov plukovník Neumann vyzval baníkov, aby nastúpili do práce. Edita Tarabčáková, odvolávajúc sa na súčasných maďarských historikov, uvádza: „Keď odmietli, dal rozkaz strieľať. Na halde ostalo ležať pätnásť zabitých a viac ako tridsať ranených“. František Rákoci II. v protureckej partizánskej vojne, ktorú vyvolal, zdecimoval a ožobráčil ľud Slovenska väčšmi, ako väčšina vojnových udalostí predchádzajúcich storočí. Utrpenie sa skončilo 1. mája 1711 mierom s kráľom Karolom III. Imrich Tököli i František Rákoci umreli na úteku v tureckej emigrácii a ich ostatky až v roku 1906 s pompou previezli do Kežmarku a Košíc. A doteraz poskytujú priestor maďarským turistom odbavovať na týchto posvätných miestach svoje vášne. Nuž, hrdinovia, František II. Rákoci dokonca so sochou v Košiciach, ako darom maďarského ľudu.

Ostatky odbojníka Rákociho umiestnili pod košickú katedrálu, ktorú počas odboja takmer zničil, jej medenú strechu premenil na mince „libertáše“. Za veľkej slávy ho pochovali v Košiciach 29. októbra 1906, 171 rokov po jeho smrti (8. apríla 1735 v Rodošte v Turecku).

„Pobyt“ Františka II. Rákociho a jeho „sprievodu“ pod košickou katedrálou začal považovať arcibiskup Tkáč za nevhodný odvtedy, keď v rámci projektu Košice – európske hlavné mesto kultúry 2013 – sa na očistenej stene katedrály „zjavil“ velikánsky kôň s Františkom Rákocim, klaňajúci sa tureckému sultánovi. Čo s tým? Hľadali sme spoločne možnosti. Založiť združenie „Za pokoj Rákociho duše“, vyberať od maďarských turistov poplatky za návštevu hrobky a ponúknuť ho Ostrihomu alebo jeho rodnému kaštieľu v Borši – opravenému za maďarské peniaze? Vtedajší predseda slovenského parlamentu, Košičan Pavol Paška, nechcel o ponuke „vymeniť“ Rákociho a spol. s Maďarskom napríklad za meč z Blatnice, ani počuť. Bál sa poškodenia slovensko-maďarských vzťahov. Blatnický meč, vzácnu pamiatku z 8. storočia, z obdobia počiatkov Pribinovej vlády, našiel okolo roku 1876 roľník. Ten ho musel odovzdať grófovi Révaiovi a ten ho venoval budapeštianskemu múzeu, kde je vystavený dodnes. No napriek tomu je hlavným symbolom Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Nepodarilo sa. Neďaleko Rákociho odpočívajú kardinál Tomko a aj arcibiskup Tkáč. A tak má teraz, vo večnosti, vzácny náš Zemplínčan, mnoho vážnych aktuálnych úloh, súvisiacich so všetkým, čo sa aktuálne deje u nás i na okolí. Minimálne aj tieto dve úlohy: zmieriť celý (všetok) slovenský národ s jeho prvým prezidentom. A usporiadať vzťahy s Františkom Rákocim. Veď ten napokon tiež bol Zemplínčan. Narodil sa 27. marca 1676 v Borši, v najjužnejšej časti slovenského Zemplína.

Marián Tkáč

Vrahovia milší než politickí väzni

Pokračovanie z 1. strany

● **Čiže on bol administratívnym pracovníkom počas prvej Slovenskej republiky.**

To zamestnanie dostal ako zadosťučinenie za zranenie na fronte, aj byt v nájomnom dome banky na Pražskej ulici v Bratislave. Tá budova je tam dodnes.

● **Z mnohých súdnych procesov vieme, že po obnovení Česko-Slovenska služba Slovenskej republiky bola považovaná za vlastizrada. Zrejme aj u vášho otecka.**

Ťažko povedať, čo tam všetko bolo. Viem, že v tom dome na Pražskej, kde sme bývali, bývali aj Švingalovci, Košťálovci a Beňovci. Jeden z nich, už sa presne nepamätám ktorý, chodil v čiernom koženom kabáte. Myslím, že to bol Švingal, lebo nás jeho švagrina aj navštevovala, a či sa otecko nepreriekol, neviem. Asi pred štyrmi alebo piatimi rokmi sme boli v tom dome navštíviť ľudí, s ktorými sme vyrastali.

● **A ešte tam bývajú?**

Áno, dve rodiny. Darinka M., najmladšia dcéra od Rajecových, tá chodila s mojím bratom do školy. Stretli sme sa u nich a Darinka rozprávala, že ona vie, že aj na jej otecka boli nasadení tí ľudia. Do konca vojny tam bývalí len zamestnanci Slovenskej hypotečnej a komunálnej banky. Vo vstupnej chodbe je dodnes umiestnená mramorová doska, kde je uvedené, kto v roku 1931 postavil ten dom a pre koho bol určený. Neďaleko je dom, kde sídlili Slovenské elektrárne, mama tam pracovala ako upratovačka po zatvorení otecka.

● **Koľko vás bolo detí?**

Keď otecka zatkli, boli sme traja. Ja som mala sedem rokov, brat, ktorý je už po smrti, mal päť a najmladší pol roka. No mamka bola v požehnanom stave a teda štvrtý súrodenec sa narodil až po jeho zatknutí, v apríli 1953. Keby mama nebola v požehnanom stave, otekovi hrozil trest smrti.

Rodina Viliama Balšana pred zatknutím.

Foto archív rodiny

● **Ako to viete?**

Doma sa nikdy pred deťmi nehovorilo o tom, ako prebiehali súdne pojednávania. Do Justičného paláca mamu sprevádzala babička s niektorými deťmi. Mama mala totiž viac súrodencov. Až po oteckovej smrti sme sa od tety dozvedeli, že keby nebola v požehnanom stave, tak otecko dostane trest smrti. Ale prečo, to neviem.

● **Odsúdili ho na pätnásť rokov a koľko aj „odsedel“?**

Osem rokov.

● **Mali ste sedem rokov, keď ho zatkli. Pamätáte si, ako to prebiehalo?**

To si pamätať nemôžem, lebo som pri tom nebola. Otecko mal brata železničiaru v Báhoňi a my sme boli v tom čase u neho na návšteve. Pamätám sa, ako prišiel z roboty a povedal, švagrina, ideme do Bratislavy, muža ti zatvorili. (Plač.) Mama s polročným bratom teda odišla a ja s bratom sme denne sedávali na železničnej stanici a každého sme sa pýtali - nevideli ste našu mamu? Neprišla z Bratislavy? Oslovovali sme cudzích ľudí a nechápali sme, prečo nejde za nami do Báhoňa. Potom už neviem, ako to všetko bolo. Čo všetko mama musela vybavovať. Chceli nás vystaňovať do okolia Modrého Kameňa, ale ona sa postavila na

odpor. Aj tak nám všetko zobrali, ešte aj oteckove oblečenie. Keď sa mama ozvala, prečo mi to beriete, veď mám tri deti a štvrté na ceste? Povedali jej, že si to môže prísť kúpiť na dražbu.

● **Otecka ste už potom nevideli?**

Nie, až vo väzení. Chodievali sme za ním na návštevu, mamička nás brávala. Vždy, keď dostala povolenie na návštevu, zobrala striedavo dve deti. Aj mamina rodina nás zobrala či oteckov brat železničiar na réžijku. Pamätám sa, keď sa mama vrátila s najmladším bratom, ktorého prvý raz niesla do Jáchymova (plač), hovorila, že keď odchádzali, rozkričal sa, vráťte mi môjho otecka. (Plač.)

● **Koľko rokov mal vtedy najmladší brat?**

Mohol mať tri-štyri roky, keď ho prvý raz zobrala za oteckom.

● **A prvýkrát videl otec svojho syna...**

(Ťažká pauza.) Och, Bože.

● **Na vás ako pôsobili návštevy otecka vo väzení?**

Už si to celkom nepamätám. Len si spomínam, že sedel za takými mrežami, a my sme boli oproti. Z každej strany bol strážca a mohli sme sa rozprávať iba o tom, čo dovolili.

● **A nepýtali ste sa mamy,**

prečo máte otecka zavretého? Nehovorilo sa o tom v rodine?

Nie, mama bola utrápená. (Plač.) Cez deň robila, v noci šila, aby užívala rodinu a deti mali čo na seba. Až po oteckovej smrti sme sa dozvedeli o tých hrôzach, čo tam zažívali. Navštívili sme jeho spoluväzňa Jožka Letricha, ktorý nám rozprával, ako psychicky týrali väzňov. Keď prišli do tábora, privítali ich slovami: „Zde je vaše posledné štace, vodtuď jenom nohama napřed.“ Alebo „Z vašich žien udeláme k... a deti převychováme a ti budou na vás plivat.“ A celkom bežne im nadávali, že im je milších desať vrahov, ako jeden politický väzeň.

● A keď sa otecko vrátil?

Vrátil sa okolo 10. mája 1960. Ešte sme bývali v starom byte na Pražskej. Bol podvečer, keď niekto zazvonil. Išla som otvoriť, keď som zbadala otecka, hodila som sa mu okolo krku a plakala. A môj brat kričal, mama, niekto v predsieni asi bije Ľubu, lebo plače. Mama vybehla a otecko tam stál v pracovnom obleku s dreveným kufrom. Keď sme sa z Pražskej sťahovali, tak ten kufor som už nikdy nevidela.

Ľubka s mladším bratom Petrom.

Foto archív rodiny

● A nepamätáte sa už na to, ako zobrali skutočnosť, že im zavreli syna vaši starí rodičia?

Babičku si nepamätám a dedko už nežil. Mala som ho veľmi rada, vysadil ma na koňa a po dvore ma vozil. Mali hospodárstvo, ale tiež im ho pobrali. No, musel to byť šok pre nich. Pomáhala nám jedna aj druhá strana rodiny.

● Všetko sa prepadlo do ničoty.

Veru, veď v roku 1953, keď bo-

V kruhu prvý zľava ranený Viliam Balšán v nemocnici po návrate z frontu.

Foto archív rodiny

la zmena peňazí, prišiel ďalší úder. Predali rodičovský dom a oteckova sestra vyplatila súrodencov. Na druhý deň ráno mama za ne kúpila už len mlieko a rožky. Vtedy sa skoro zosypala.

● A v škole sa ako na vás pozerali?

V škole som mala iba dve spolužiačky, ktoré sa dokázali so mnou priateľiť, ostatné boli na dištanc. Aj šikana bola. Keď sa išlo do školy v prírode, učiteľka na mňa ukázala, ty nemôžeš ísť, ty si dieťa nespoľahlivých rodičov. A to sa týkalo aj mojich súrodencov.

● Až tak?

Až tak. Mala som však aj úžasnú triednu učiteľku pani Oľgu Tošerovú. Tá sa za mňa postavila, bola veľmi dobrá. Vrátili sa z USA, kde jej manžel pracoval na veľvyslanectve. Bývali v našom dome, no jej manžel tiež záhadným spôsobom zomrel. Zostala sama s dvoma deťmi.

● V ktorých rokoch vám bola triednou?

V rokoch 1955-1956. Takže aj medzi učiteľmi to bolo také všelijaké. Nový režim veľmi rozdelil spoločnosť. Keď som končila základnú školu mama mi povedala, nemám síl na to, aby som bojovala za teba, pôjdeš sa učiť za krajčírku. Tak som sa išla učiť za krajčírku, ale Prozreteľnosť to zariadila tak, že som večerne zmaturovala na odevnej priemyslovke v Trenčíne. Neskôr som skončila Pedagogickú fakultu v Nitr-

re a učila som na odevnej priemyslovke na Tokajčkej ul. v Bratislave.

● Čo čakalo otecka po návrate z väzenia?

Zamestnal sa v Doprastave a povedal, že on bude komunistov porážať svojou poctivou prácou. A on ho aj svojou poctivou prácou porážal, lebo dostával vyznamenania ako najlepší pracovník. Až tak, že neviem presne, v ktorom roku to bolo, ale za Husáka, dostal najvyššie štátne vyznamenanie. Bolo však treba vyplniť formulár a uviesť predchádzajúce zamestnanie. Prišiel domov a hovorí - ja neviem, čo tam mám napísať. A môj najmladší brat mu povedal - no však napíš tam ministerstvo vnútra. On to napísal, oni to prešetrili, ibaže štátne vyznamenanie sa už stiahnuť nedalo, takže vyznamenanie dostal, ale finančnú odmenu nie.

● Čo robil otecko v Doprastave?

Robotníka až do konca. Zomrel 2. novembra 1991.

● Čiže dočkal sa zmeny.

Dočkal, a keď padol režim, prvá cesta s rodičmi do zahraničia bol Mariazell k Panne Márii. Keď bol otecko vo väzení, každú nedeľu sme chodili na Hlbokú cestu k Lurdskej Panne Márii. Po jeho návrate tam rodičia umiestnili ďakovnú tabuľku. Viem, že len hlboká viera rodičov a naše modlitby nás uchovali vo viere a nádeji, že otecko sa nám raz vráti domov.

Eva Zelenayová

Obrana Ivana Polanského (1988)

JUDr. Ján Feješ,
generálny prokurátor ČSSR
Náměstí hrdinů 1300, Praha 4
Bratislava 18. 2. 88

Vážený pán generálny prokurátor!

V novembri minulého roku Štátna bezpečnosť zatkla v Považskej Bystrici Ivana Polanského, nar. 1936. Vzniesla proti nemu obvinenie, že zostavil a rozmnožil tzv. historické zborníky o politikoch Hlinkovej slovenskej ľudovej strany Andrejovi Hlinkovi a Jozefovi Tisovi. Bezpečnosť a prokuratúra túto činnosť kvalifikujú ako trestný čin podpory a propagácie fašizmu podľa § 260 Trestného zákona. Ivana Polanského držia stále vo vyšetrovacej väzbe v Banskej Bystrici.

Nejdeme riešiť otázku, či Ivan Polanský zostavil a rozmnožil uvedené zborníky, pretože aj ak je to pravda, Polanský je stíhaný a väznený nezákonne a nespravodlivo. Štátna bezpečnosť v tomto prípade umelo prenáša problém historiografie a poznania vlastných dejín do roviny trestného práva.

Poznanie dejín vlastného národa je podmienkou zachovania národnej identity. Poznanie musí zahrňovať svetlé aj tmavé stránky dejín, veď obe sú zdrojom aspoň poučenia pre budúce rozhodovania. Poznanie má byť objektívne, vedené výlučne snahou o odhalenie pravdy o minulosti bez ideologickej predpojatosti.

Objektivita súčasnej oficiálnej historiografie v ČSSR je pochybná. Vedecké ústavy, vysoké školy, výskumné úlohy ovláda komunistická strana. Vedeckú hodnotu možno získať len so súhlasom príslušného stranického výboru. Tento stav ako aj publikované práce vyvolávajú nedôveru o objektívnosti a pravdivosti historiografie. Osobitným problémom je historiografia slovenských dejín 20. storočia. Azda žiadne odvetvie nie je predmetom toľkých politických zásahov a kádrových opatrení ako toto. Na ilustráciu možno uviesť napr. hodnotenie Slovenského národného povstania. Od skončenia vojny sa zásadne zmenilo aspoň trikrát, vždy podľa požiadaviek práve vláduceho vedenia strany.

Hodnotenie nekomunistických historických postáv naráža na základný problém nedostatku literárnych prameňov. Niet úplnejších štúdií o Vavrovi Šrobárovi, Milanovi Hodžovi, Andrejovi Hlinkovi, Jozefovi Tisovi či Martinovi Rázusovi. Štúdií niet preto, že pre oficiálnu historiografiu tieto osobnosti akoby neexistovali. Nanajvýš sa z času na čas objavuje nekvalifikovaná publicistika, jednostranne očierňujúca tieto postavy z našej minulosti. Takýto stav zákonite vyvoláva hlad po historických prameňoch, najmä u mladšej generácie.

Zborníky o Andrejovi Hlinkovi a Jozefovi Tisovi – ako sa uvádza v ich úvode – chcú vyplniť medzeru v informáciách o týchto politikoch. Možno povedať, že sú zostave-

né neodborne. Možno skresľujú obraz oboch dejateľov. Napokon, Polanský nie je historik. Obsahujú prevažne citáty z ich verejných prejavov a článkov, úryvky z novodobej literatúry a spomienky súčasníkov. Z týchto materiálov vystupuje bezprostredne kladný obraz týchto vedúcich predstaviteľov HSLŠ, azda ako reakcia na ich bezprostredne záporný obraz v súčasnej publicistike. Ako však poznať pravdu, keď nezaujatej politickej literatúry o nich niet? Pritom dôvodov na štúdium ich politického pôsobenie je dosť – Andrej Hlinka bol vodcom slovenského národného hnutia v Uhorsku, signatárom Martinskej deklarácie a predsedom najväčšej politickej strany na Slovensku medzi vojnami: Jozef Tiso bol ministrom čsl. vlády, predsedom autonómnej slovenskej vlády, zúčastnil sa rokovanií v Berlíne, na ktorom Hitler oznámil podmienky vzniku Slovenského štátu, bol prezidentom Slovenského štátu a v roku 1947 bol ako vojnový zločinec odsúdený na smrť a popravený; jeho poprava vyvolala krízu vo vtedajšej SNR a vlnu protestov na Slovensku, ktoré sa riešili v desiatkach trestných procesov.

Osobitnú dimenziu zborníkov predstavuje skutočnosť, že v žiadnom prípade nepropagujú fašizmus ani iné podobné hnutie. Propagujú Andreja Hlinku a Jozefa Tisu. Zborník o Tisovi sa práve snaží dokázať, že Tiso bol zábrannou fašizujúcim snahám v období Slovenského štátu. Nakoniec aj ľudia opačného ideového zámeru boli tejto mienky. Viliam Široký napísal v roku 1942 v motáku z väzenia: „Tisov tábor je – aj keď polovičatým, nedôsledným – odporcom nacizmu a odporcom zotročovania slovenského života nacistickými opatreniami. Tento tábor chce si vymôcť väčšiu samostatnosť, usiluje sa aspoň o zdanlivú voľnosť.“ (Dejiny SNP, Bratislava 1984, III. diel, s. 123). Môže byť predmetom diskusie historikov, či tákato interpretácia Tisových postojov zodpovedá historickej skutočnosti, ale ani to nie je trestný problém.

Uzatvárame, že ak Ivan Polanský aj zostavil zborníky o Hlinkovi a Tisovi, nespáchal tým trestný čin. Občan má právo poznať a rozširovať aj rozporné materiály o národnej minulosti. Trestné stíhanie Ivana Polanského je preto nezákonné. Trestné stíhanie je škodlivé aj z ďalšieho hľadiska. Všetci by sme mali mať snahu, aby problém hodnotenia ľudáckeho hnutia a Slovenského štátu prestal byť politickým problémom a zostal iba historickým. Veď predsa od oných čias uplynulo už dosť rokov, na Slovensku sa odvtedy udiali dôležité zmeny, vyrástli ďalšie generácie a v budúcnosti nás čakajú iné problémy. Trestné stíhanie Ivana Polanského vracia problém do politickej roviny, pretože Polanský je politickým väzňom.

Navrhujeme, aby ste nariadili prepustenie Ivana Polanského a zastavenie trestného stíhania proti nemu.

JUDr. Ján Čarnogurský, Bratislava, Adlerova 10
RNDr. František Mikloško, Bratislava, Bílikova 16

Ján Košiar: Littera scripta manet

Výberová bibliografia arcibiskupa

Jána Sokola, prvého metropolitu

Slovenska

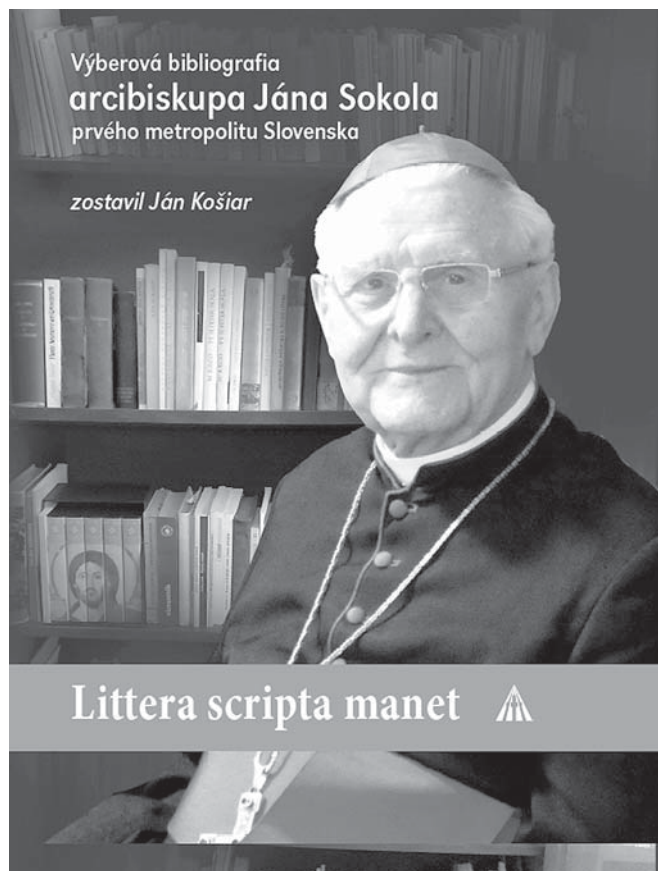
Bratislava, Lúč, 2023

Vox audita perit, littera scripta manet, slová uletia, čo je napísané, zostáva, pretrvá.

V katalógoch našich upadajúcich knižníc zistíme, že v slovenskej literatúre chýbajú bibliografie kľúčových osobností a udalostí našej nedávnej minulosti. Napríklad: Štefánik, Hodža, Tiso, Dubček, Husák, Tomko čakajú na svojho bibliografa rovnako, ako naňho čakajú Jehlička, Dérer, Rázus, Tuka, Mach, Šrobár, Rašla, Husák, Biľak, Roman, Mečiar, Kováč, Fico, nehovoriac o ďalších špičkových predstaviteľoch literatúry, vied a umení, cirkevného života, politiky alebo hospodárstva, ako Beniak, Hanus, Kútnik-Šmálov, Gajdušek, Pelikán, Fulla, Sokol či Cincík, Dilong, Strmeň, Vesnin, Náhalka, Kružliak, Löbl, Roman, Kočtúch, Tomko, Vnuk. Chýbajú vedecké bibliografie o zlomových obdobiach našej národnej minulosti alebo o kultúrnych fenoménoch nám vlastných...

Spočítali by sme na prstoch jednej ruky personálne bibliografie „výtečníkov slovenských“ z radov slovenských kňazov, nezáleží na tom, či katolíckych, alebo evanjelických. Personálna bibliografia prvého metropolitu Slovenska Jána Sokola je jednou z prvosiенок: pred pár rokmi bola zmapovaná knižná tvorba kardinála Jána Chryzostoma Korca SJ a len nedávno uzrela tlačiarsku čerň autorská bibliografia otca národa Andreja Hlinku.

Z tvorivej dielne Jána Košiaru vyšlo viacero knižných publikácií. V tejto knihe ako skúsený novinár čitateľovi chronologicky sprístupňuje jednak viacero kľúčových textov, ktoré arcibiskup napísal a predniesol pri rôznych príležitostiach počas svojho dvadsaťročného pôsobenia v biskupskej službe, jednak ako dbanlivý bibliograf registruje články z novin i z kníh: pôvodné práce metropolitu a príspevky, v ktorých sa metropolita spomína. Nasledujú záznamy o vystúpeniach v Slovenskom rozhlase a v Slovenskej televízii a knihu dopĺňa zoznam kňazov a biskupov, ktorých bol metropolita Ján Sokol svätiteľom.

Prvý metropolita Slovenska arcibiskup Ján Sokol previedol lodičku Katolíckej cirkvi na Slovensku zo zubadiel totality do slobody, tak ako premiér Vladimír Mečiar previedol Slovensko z vazalstva českého komunizmu k štátnej samostatnosti a demokracii. Aj jeden, aj druhý sú symbolom zavŕšenia emancipačného procesu Slovákov ako národa a Slovenska ako štátu.

Arcibiskup Ján Sokol zohral v živote Katolíckej cirkvi i vo verejnom živote Slovenska nezastupiteľnú rolu a zanechal v našom slovenskom národe svoju nezmazateľnú a neopakovateľnú stopu. Kniha Jána Košiaru patrí do rúk všetkým tým, ktorí dobre vedia, že *littera scripta manet*, napísané zostáva.

Jozef M. Rydlo

Vraciame úvodzovky

Vo Svedectve č. 4 sme na tretej strane v článku pod názvom *Návrat päťdesiatich rokov* uverejnili citát z webovej stránky ÚPN. Keďže sme niektoré úvodzovky z textu odstránili, uverejňujeme citát aj s úvodzovkami:

„50. roky a začiatok 60. rokov dvadsiateho storočia boli najdrastickejším obdobím komunistického režimu. Boli charakteristické perzekúciami takmer všetkých vrstiev spoločnosti a vykonštruovanými súdnymi procesmi. Na Slovensku bolo v tomto období protiprávne odsúdených viac ako 71 000 ľudí súhrne na viac ako 85 000 rokov väzenia.

V celom Česko-Slovensku bolo popravených za tzv. protištátné činy 250 ľudí, do 500 ľudí zahynulo na hraniciach pri úteku, do 600 ľudí zavraždili vyšetrovatelia Štátnej bezpečnosti pri výsluchoch, 8 000 väzňov režimu zahynulo v baniach, vo väzniciach a lágroch, 400 tisíc ľudí ušlo alebo bolo vyhnaných z republiky. Mnohé obete režimu boli bez súdu väznené v pracovných táborech, v pomocných technických práporoch (PTP), im a ich rodinným príslušníkom bol znemožnený prístup k vzdelaniu i spoločenskému uplatneniu.“ To má byť myslené tým „stíhaním a trestaním“, spomínaným na „Hodnotiacej konferencii zahraničnej a európskej politiky SR“?

(zl)

STALO SA

2. júna 1848 sa zišlo v Prahe 340 osobností slovanského sveta z toho 20 Slovákov na Slovanskom zjazde Napriek nejednotnosti jednotlivých národov zjazd sa dohodol na *Manifeste zjazdu Slovanského k národom Európskym*, ktorého hlavnou myšlienkou bolo právo na sebaurčenie národov.

3. júna 1950 komunistický režim izoloval 73-ročného spišského biskupa Jána Vojtaššáka v jeho vlastnej rezidencii ako v domácom väzení. Potom ho 15. septembra deportovali do českého väzenia v Ruzyni ako „nejväčšieho zločince v republike“ s okovami na rukách a so zviazanými očami. Tam ho neľudsky trýznili všetkými možnými prostriedkami až takmer do Vianoc.

3. – 4. júna 1976 sa v Brne konal celoštátny zjazd kňazov, ktorí vstúpili do vládnej organizácie Pacem in terris.

4. júna 1920 bola v Trianone podpísaná mierová zmluva s Maďarskom, tzv. Trianonská zmluva. Maďarsko v nej uznalo, že územie Slovenska a Podkarpatskej Rusi patrí pod zvrchovanosť Česko-Slovenska. Táto medzinárodná zmluva vstúpila do platnosti 26. júla 1921.

6. – 7. júna 1861 sa v Turčianskom Sv. Martine konalo národné zhromaždenie za účasti vyše 5000 osôb, na ktorom s veľkým nadšením schválili Memorandum slovenského národa. Dokument obsahoval štátoprávne i politické požiadavky Slovákov.

8. – 9. júna 1990 sa na Slovensku konali prvé slobodné voľby, na ktorých sa zúčastnilo 21 politických strán.

9. júna 1972 zomrel rožňavský biskup Dr. Róbert Pobožný. Na Slovensku to bol posledný diecézny biskup ustanovený podľa noriem cirkevného práva.

10. júna 1949 sa z iniciatívy osobitnej šesťčlennej komisie ÚV KSČ zišiel v Obecnom dome v Prahe zakladajúci zjazd tzv. Katolíckej akcie. Zúčastnilo sa na ňom asi 65 – 70 českých a slovenských „vlasteneckých kňazov“ (teda sotva 1 % z celkového počtu kňazov) a nezistený počet laikov.

12. júna 1988 bol Mons. Ján Sokol vysvätený za biskupa. Československé štátné dráhy (ČSD) fingovanou chybou na lokomotive sa postarali, aby osobný vlak z Bratislavy do Trnavy s mnohými veriacimi dorazil do Trnavy takmer s hodinovým meškaním. Železnice samozrejme na pokyn zhora postupovali podobne ako roku 1949, keď v Trnave svätili biskupov Ambróza Lazíka a Róberta Pobožného. V deň ich vysviacky (14.8.) osobné vlaky ani rýchliky v Trnave nezastavovali.

14. júna 1946 vyšlo vykonávacie nariadenie SNR č. 89/1946 o zriadení pracovných táborov.

16. júna 1919 maďarskí bolševici, ktorí vojensky napadli Slovensko, vyhlásili v Prešove samostatnú Slovenskú republiku rád. Predsedom Revolučnej vládnej rady tejto republiky bol český robotník Antonín Janoušek, príslušník vedenia Maďarskej socialistickej strany v Budapešti. Počas maďarsko-bolševickej okupácie časti Slovenska sa okupačné vojsko, Červená stráž a Červená armáda, dopustili hrozných násilností a neľudských trýznení zajatých vojakov i civilných osôb. Najhorších ukrutností sa dopúšťali bandy mladých bolševikov, ktoré sa nazývali „Leninove deti“. Viac na 8. strane.

17. júna 1913 sa v Žabokrekochoch narodil Karol Murín, slovenský publicista, tajomník Jozefa Tisu. Kniha Spomienky a svedectvo vyšla prvýkrát v Kanade, jej druhé vydanie na Slovensku v roku 1991. Historik Milan Stanislav Ďurica o knižke napísal: „...bud' vďaka dr. Karolovi Murínovi za toto jeho SVEDECTVO! Bez neho boli by sme citeľne chudobnejší.“ – 110 výročie.

19. – 20. júna 1970 sa v New Yorku konalo zakladajúce zhromaždenie Svetového kongresu Slovákov (SKS), na ktorom sa zúčastnili zástupcovia všetkých dôležitých organizácií Slovákov v zahraničí. Cieľom tejto novej strešnej organizácie bolo napomáhať túžbe slovenského národa po rovnoprávnosti s ostatnými slobodnými národmi sveta a reprezentovať vo svete Slovákov, tlmočiť ich túžby, ideály a nádeje na sebaurčenie slovenského národa. Za prvého predsedu SKS bol zvolený slovenský podnikateľ Štefan B. Roman z Kanady.

20. júna 1949 komunistická vláda postupne nasadila do všetkých katolíckych biskupských úradov tzv. štátnych zmocnencov, ktorí kontrolovali vo dne i v noci všetky pohyby, kontakty a činy biskupov a ich najbližších spolupracovníkov, nevynímajúc ani osobnú poštu a telefonické rozhovory.

22. júna 1941 všetky vojenské sily Nemeckej ríše prepadli územie ZSSR, čím podľa viacerých historikov rozpútali druhú svetovú vojnu.

22. júna 2013 odhalili pamätník sv. Cyrila a Metoda v maďarskom Zalaváre, niekdajšom Blatnohrade, sídelnom meste Pribinu. Autorkou bronzového súsošia sv. Cyrila a Metoda je akademická sochárka Ľudmila Cvengrošová. Originál tohto monumentálneho diela zdobí areál Nitrianskeho

ho hradu v Nitre. Na podstavci pamätníka sa uvádza: "Na pamiatku nitrianskeho kniežaťa Pribinu (+861), ktorý sa zaslúžil o kristianizáciu našich predkov na území Blatnohradu, a jeho syna panónskeho kniežaťa Koceľa (+876), podporovateľa evanjelizačného a kultúrneho diela svätých slovanských apoštolov Cyrila (+869) a Metoda (+885), spolupatrnónov Európy. Pamätník postavila Slovenská samospráva v Budapešti s pomocou Slovenskej republiky." – 10. výročie.

27. júna 1968 po vyhlásení Generálnej prokuratúry v Prahe, že rehole neboli v Česko-Slovensku právne zrušené, vrátilo sa na Slovensko asi 2000 rehoľníčok a okolo 600 rehoľníkov, ktorí boli vysídlení do Česka.

28. mája 1953 sa narodil Ján Orosch, ktorý bol 11. júla 2013 menovaný za trnavského arcibiskupa. – 70. výročie.

29. júna 1913 sa v Michalovciach narodil kňaz – misionár, básnik, prekladateľ, pedagóg Gorazd Zvonický, vlastným menom Andrej Šandor. V Michalovciach ho zastihla proticirkevná kampaň. V noci z 13. na 14. apríla 1950 sa po zatknutí dostal do izolačného tábora pre duchovných v Podolínci. Tu spolu so stovkami iných rehoľníkov strávil niekoľko tvrdých mesiacov. V auguste 1950 sa mu podarilo z tábora ujsť a 22. októbra 1950 tajne prešiel hranice cez rieku Moravu a odišiel do emigrácie. – 110. výročie.

30. júna 1919 maďarské bolševické vojsko na príkaz predstaviteľov Dohody sa začalo sťahovať z územia Slovenska. Znamenalo to aj koniec Slovenskej republiky rád, ktorej „vláda“ odišla s maďarským vojskom do Miškovca. Všetkých uväznených a zajatých Slovákov z východného Slovenska deportovali najprv do Miškovca, potom do Hatvanu, kde pre nich zriadili koncentračný tábor.

30. júna 1993 Slovenská republika bola prijatá do Rady Európy. – 30. výročie.

V júni 1949 sa konal masívny odpor veriacich proti zatýkaniu kňazov. Komunistická moc použila proti nim násilie, mnohí dostali dlhoročné tresty, ba došlo aj k strate na životoch. Bacúch (15. a 23. júna), Liesek (19. júna), Raková (19. júna), Zliechov (19. júna), Drahovce (20. a 21. júna), Čadca (23. júna), Brusno (23. júna), Levoča (25. a 26. júna), Komjatná (24. a 25. júna), Veľké Úľany (26. júna), Dlhé nad Cirochou (25. a 26. júna), Huncovce (28. júna), Dolná Krupá (30. júna). Podľa ÚPN vzbúr bolo oveľa viac, boli spojené s púťami alebo zatýkaním kňazov.

PRIPOMÍNAME SI

V júni si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

50 rokov

Silvia Petrovičová, Hlohovec 22.6.1973

60 rokov

Peter Svoreň, Bratislava 1.6.1963

Ing. Ján Šalapka, Ružomberok

70 rokov

Božena Čechová, Pezinok 18.6.1953

75 rokov

Vladimír Grolmus, Bánovce nad Bebravou

4.5.1948

Alžbeta Loudová, Nitra 18.6.1948

81 rokov

Klára Brodňanská, Ružomberok

6.6.1942

Františka Jancová, Ilava 23.6.1942

82 rokov

Mária Šaulíková, Lužianky 9.6.1941

83 rokov

JUDr. Viliam Apfel, Bratislava 3.6.1940

Eva Bieliková, Bánovce nad Bebravou

6.6.1940

Marta Krištofčíková, Bratislava 6.6.1940

Marta Dzurová, Trebišov 8.6.1940

85 rokov

Karol Komenda, Žiar nad Hronom

6.6.1938

86 rokov

Štefánia Krajčovičová, Nemšová

20.6.1937

Pavel Izakovič, Leopoldov 28.6.1937

87 rokov

Mária Tkáčiková, Heľpa 21.6.1936

Ing. Alžbeta Čučiková,

Kysucké Nové Mesto 24.6.1936

88 rokov

Ida Nayová, Pezinok 15.6.1935

Vladimír Willweber, Banská Bystrica

18.6.1935

89 rokov

Anna Gavaľová, Vyšné Ladičkovce

17.6.1934

93 rokov

Štefan Bauman, Bratislava 28.6.1930

94 rokov

Ján Cingel, Trenčín 8.6.1929

97 rokov

MUDr. Oľga Páleníková, Bratislava

21.6.1921

100 rokov

Štefánia Bezáková, Prievidza 29.6.1923

101 rokov

Mária Marónová, Bratislava

15.6.1922

102 rokov

Margita Madunická, Bratislava 9.6.1921

Jubilantom srdečne blahoželáme

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Minister vnútra SR Roman Mikulec sa rozhodol, že rezort už nebude viac financovať náš časopis Svedectvo a radikálne znížil našej organizácii výšku štátnej dotácie. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak ne-

bude vychádzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodíme aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok **na číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109, alebo sa kontaktujte na tel. čísle: 02-52 63 81 56.**

Darcom úprimne ďakujeme
Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

PRISPELI NA SVEDECTVO

JUDr. Peter Brňák, Bratislava 50 EUR

Soňa a Peter Svoreňovci, Bratislava 72 EUR

Ján Dekýš, Lovča 10 EUR

Beáta Verčimáková, Bratislava 6 EUR

Eva Šilhavá, Bratislava 36 EUR

Mária Sýkorová, Bratislava 16 EUR

Magdaléna a Anton Čulenovci, Bratislava

12 EUR

Ing. Rastislav Kalafut, Bratislava 6 EUR

Peter Gvora, Bratislava 50 EUR

Marta Krištofčíková, Bratislava 6 EUR

Mária Horváthová,

Križovany nad Dudvahom 11 EUR

Jozef Horváth, Hlohovec 6 EUR

Kanil Bednár, Trstená 22 EUR

Magdaléna Brodňanská, Žaškov 18 EUR

Jozef Brodňanský, Dolný Kubín 14 EUR

Mária Chorváthová, Dolný Kubín 6 EUR

Agneša Laktošíková, Dolný Kubín 4 EUR

Anna Letrochová, Dolný Kubín 2 EUR

Helena Záhorová, Bziny 20 EUR

Michal Malatinský, Bratislava 10 EUR

Martin Lacko, Modrová 10 EUR

MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava 20 EUR

Jozef Horváth, Lakšárska Nová Ves 6 EUR

Ondej Šišulák, Bratislava 5 EUR

Hanka Vincúrová, Bošany 10 EUR

Ivana Španíková, Skalica 10 EUR

MUDr. Anna Vojtikevičová, Žilina 30 EUR

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

ROZLÚČILI SME SA

†† Vo veku 94 rokov, 31. decembra 2022 zomrela **Mária ČERVENKOVÁ**, členka regionálnej organizácie PV ZPKO v Nitre od roku 2006. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala na Cabajskom cintoríne 4. januára 2023.

† Vo veku 88 rokov, 16. mája 2023 zomrela naša členka, pani **Anna JADRNÁ** z Maduníc. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala 19. mája 2023 v Maduniciach.

† Vo veku 89 rokov, 25. mája 2023, zomrela **Veronika GREGOROVÁ** z Čadce, dlhoročná členka, predsedníčka regionálnej pobočky v Čadci. Posledná rozlúčka so zosnulou sa konala 29. mája 2023 v Čadci.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť

■ PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú **v pondelok**

a v stredu od 9.00 hod. do 12.00 hod. Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky nedovoliajú do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

1 2 3 4 5 | A | C Č D E F B H G H I J K L M N O P Q R S Š T U W V X Y Z | 6 7 8 9

1. Příjmení, jméno:	B a l š a n W i l i a m		Číslo základní:	6116	
2. Narozen(a), datum, místo, okres, kraj:	15.10.1919 Pusté Uľany o.Senec				
3. Školní vzdělání:	6 tř. obec.				
5. Zaměstnání v době zatčení:	~~voj. z.~~				
6. Původní povolání:	expedient	7. Národnost:	slov.	8. Stát. příslušnost:	čs.
9. Vojenský poměr, hodnost v ČSA a kdy:	voj. z.				
11. Služba v zahraniční - cizí - armádě, kdy, kde, v jaké hodnosti:					
12. Služba v bezpečnostních sborech, kdy, kde, v jaké hodnosti:					
14. Zdravotní stav a klasifikace:	S. H. I.				
15. Rodinný stav a bydliště rodiny:	ženat, Terezie, roz. Korošová, Bratislava, Pražská 17				
16. Poslední bydliště:	Bratislava, Pražská 17				
17. Dřívejší tresty, kdy, kde, za co trestán:					
18. Kým, kdy, pro který § tr. z. byl zatčen:					
19. Který prokurátor uvalil vazbu:					
20. Datum dodání do věznice a její název:					
21. Kdy, kterým soudem odsouzen, čj., § odsouzení, výše trestu:	10.12.1952 Sts. Bratislava 3 Trs III/93/52 §§				
	T8,86 na dobu 15 roků				
22. Datum pravomocného rozsudku, soud, čj. a výše trestu:	10.12.1952 Sts. Bratislava 3 Trs III/93 15 roků				
23. Počátek trestu:	9.8.1952				
24. Konec trestu:	9.8.1967				
25. Započítaná vazba:	9.8.1952 do 10.12.1952				